

MINISTERUL EDUCAȚIEI, CULTURII ȘI CERCETĂRII AL REPUBLICII MOLDOVA

CURRICULUM NAȚIONAL

ARIA CURRICULARĂ

EDUCAȚIE SOCIOUMANISTICĂ

DISCIPLINA

ISTORIA ROMÂNILOR ȘI UNIVERSALĂ

clasele V-IX

Chișinău, 2019

PRELIMINARII

Curriculumul la *Istoria românilor și universală* include ansamblul elementelor esențiale, relevante ale realității educaționale din școală, atât la nivel de reprezentare teoretică, precum și a activității practice desfășurate, imprimând o continuă reconsiderare și reconcepere contextuală a acestora.

Curriculumul la disciplina *Istoria românilor și universală* fundamentează și ghidează activitatea cadrului didactic, facilitează abordarea creativă a demersurilor de proiectare didactică de lungă durată și de scurtă durată, dar și de realizare propriu-zisă a procesului de predare-învățare-evaluare.

Dezvoltarea Curriculumului la disciplina școlară *Istoria românilor și universală* este o necesitate dictată de actualizarea standardelor în educație și de schimbările survenite odată cu adoptarea paradigmei educaționale *centrarea pe elev și școala prietenoasă copilului*.

Disciplina școlară *Istoria românilor și universală* valorificată în plan pedagogic în curriculumul dat, are un rol important în formarea/ dezvoltarea personalității elevilor, în formarea unor competențe necesare pentru învățare pe tot parcursul vieții, dar și de integrare într-o societate bazată pe o permanentă schimbare.

Prezentul curriculum la disciplina *Istoria românilor și universală* este parte componentă a Curriculumului Național și reprezintă un document reglator prevăzut pentru a fi implementat în clasele gimnaziale. Disciplina *Istoria Românilor și universală* face parte din trunchiul obligatoriu, ce definește elementele centrale ale formării elevilor pe parcursul ciclului gimnazial (clasa a V-a – a IX-a), în aria curriculară *Educație socioumanistică*.

Documentul actual este o continuitate a Curriculum-ului din anul 2010 centrat pe competențe. Dezvoltarea curriculară implică o nouă paradigmă educațională: de la cunoștințe și gândire critică la formarea de abilități, de atitudini și valori - elemente indispensabile cetățeniei participative.

În procesul de proiectare a *Curriculumului* la disciplina *Istoria românilor și universală* s-a ținut cont de:

- abordările postmoderne și tendințele dezvoltării curriculare pe plan național și internațional;
- necesitățile de adaptare a curriculumului disciplinar la așteptările societății, nevoile elevilor, dar și la tradițiile școlii naționale;
- valențele disciplinei în formarea competențelor transversale, transdisciplinare și specifice;
- necesitățile asigurării continuității și interconexiunii dintre ciclurile învățământului general: *educație timpurie, învățământul primar, învățământul gimnazial și învățământul liceal*.

Curriculumul la disciplina *Istoria românilor și universală* include următoarele componente structurale: Preliminarii, Repere conceptuale, Administrarea disciplinei, Competențe specifice, Matricea dezvoltării competențelor specifice la disciplină, Unități de învățare, Unități de competență, Unități de conținut, Activități și produse de învățare recomandate, Repere metodologice de predare-învățare-evaluare, Bibliografie. Curriculumul la disciplină include și finalitățile, prezentate după fiecare clasă și care reflectă competențele specifice disciplinei, manifestate gradual la etapa dată de învățare, care au și funcția de stabilire a obiectivelor de evaluare finală.

Elemente de dezvoltare/noutate Curriculară la disciplina *Istoria românilor și universală*:

- a) transpunerea abordării sistemice a curriculumului ca concept în curriculumul la disciplină;
- b) reliefaarea cadrului valoric transdisciplinar în baza profilului absolventului ciclului gimnazial, din perspectiva unității abordării psiho- și sociocentriste;

- c) revizuirea competențelor specifice disciplinei;
- d) raportarea competențelor specifice și a unităților de competență, ce urmează a fi formate elevilor, la schimbările produse în societate: globalizare, internaționalizare, europeanizare, tehnologizare etc.;
- e) precizarea nivelului taxonomic al competențelor specifice;
- f) elaborarea unităților de competență conform nivelului taxonomic;
- g) elaborarea unităților de învățare cu detalieri de conținut;
- h) racordarea activităților de învățare recomandate la unitățile de competență;
- i) conexitatea abordărilor intra- și interdisciplinare la nivelul competențelor și a conținuturilor cu alte discipline: *Limba și literatura română, Limbi străine, Educație pentru societate, Geografia, Dezvoltare personală, TIC* (în contextul implementării Strategiei „Moldova Digitală 2020”, etc.;
- j) introducerea activităților de învățare în bază de proiect pentru studierea istoriei locale, elaborate individual sau în grupuri, cu acțiuni practice, realizate în clasă, școală, comunitate (la alegerea profesorului);
- k) evaluarea gradului de formare a competențelor la nivel de proces și de produs;
- l) selectarea noțiunilor și personalităților istorice (pentru fieccare an de studiu);
- m) activitățile de sinteză, studiile de caz, incluse în rubrica Activități de învățare la decizia profesorului;
- n) includerea listei de produse recomandate pentru fiecare clasă;
- o) reducerea numărului unităților de conținut;
- p) transferarea unităților de conținut „Revoluțiile din anii 1848-1849 în Franța, Statele germane, Statele italiene și Imperiul Habsburgic” și „Revoluțiile din anii 1848-1849 în Țările Române” din clasa a VII-a în clasa a VIII-a și unităților de învățare „Primul Război Mondial” și „Marea Unire” din clasa a VIII-a în clasa a IX-a;
- q) includerea *Conținuturi curriculare ce nu vor fi evaluate la examenele de absolvire a ciclului gimnazial*;
- r) elaborarea finalităților conform nivelului taxonomic pentru fiecare clasă.

La baza elaborării Curriculumului la *Istoria românilor și universală*, ediția 2019 pentru treapta gimnazială au stat: documente naționale și internaționale de politici educaționale; raportul de sinteză a evaluării curriculumului la disciplina *Istoria românilor și universală* (2010); sugestiile cadrelor didactice și manageriale din republică, observațiile experților în domeniile educației și istoriei, experiențele programelor anterioare din țară și de peste hotare.

Modul de abordare în studierea trecutului istoric, pornește de la istoria locală spre istoria națională, regională și cea universală.

Prezentul document este parte componentă a Curriculumului national și fiind a doua generație de curricula axate pe dezvoltarea de competențe, reflectă angajamentele asumate de către Republica Moldova și recomandările privind educația pentru o cultură democratică, educația pentru drepturile omului, educația interculturalității, stipulate în documente naționale și internaționale:

- **internaționale** - *Declarația Universală a Drepturilor Omului (1948), Convenția cu privire la Drepturile Copilului (1989), Convenția ONU privind Drepturile Persoanelor cu Dizabilități (2010), Observațiile finale ale Comitetului pentru Drepturile Copilului (2017)*;

- **europene** - *Recomandarea nr. 15/2001 a Consiliului Europei cu privire la studiul istoriei în secolul XXI (2001), Memorandumul pentru educația permanentă, elaborat de Uniunea Europeană (2000), Carta Consiliului Europei privind educația pentru cetățenie democratică și educația pentru drepturile omului (2010), Declarația Finală a celei de-a 25-a sesiuni a Conferinței Permanente a*

Miniștrilor Educației din cadrul Consiliului Europei (2016) și Cadrul de Referință al Competențelor pentru o Cultură Democratică (Consiliul Europei, 2018);

- **naționale** – *Codul Educației al Republicii Moldova (2014), Programul de Dezvoltare a Educației Incluzive în Republica Moldova pentru anii 2011 – 2020, Strategia de dezvoltare a educației pentru anii 2014-2020 (2014), Standarde de eficiență a învățării la disciplina școlară istoria pentru învățământul gimnazial și liceal (2012), Standardele de calitate pentru instituțiile de învățământ primar și secundar general din perspectiva școlii prietenoase copilului (2013), Cadrul de Referință al Curriculumului Național (2017).*

Funcțiile de bază ale Curriculumului sunt:

- de conceptualizare a demersului curricular specific disciplinei ***Istoria românilor și universală***;
- de reglementare și asigurare a coerenței dintre disciplina dată și alte discipline din aria curriculară, dintre predare-învățare-evaluare, dintre produsele curriculare specifice disciplinei ***Istoria românilor și universală***, dintre componentele structurale ale curriculumului disciplinar, dintre standardele și finalitățile curriculare;
- de proiectare a demersului educational/ contextual (la nivel de clasă concretă);
- de evaluare a rezultatelor învățării etc.

Beneficiarii documentului curricular sunt elevii și părinților lor, cadrele didactice din învățământul general și specialiștii din cadrul organelor locale de specialitate în domeniul învățământului. Curriculumul este un document reglator pentru formatori, societatea civilă, precum și pentru factorii de decizie interesați în realizarea principiului ***educație de calitate***. Autorii manualelor și ghidurilor metodologice vor respecta integral cerințele și recomandările curriculumului în elaborarea materialelor și organizarea activităților de predare-învățare-evaluare. Cadrele de conducere din sistemul educațional vor utiliza acest document pentru monitorizarea calității procesului de învățare la disciplină.

I. REPERE CONCEPTUALE

Repererele conceptuale ale curriculumului la disciplina ***Istoria românilor și universală*** includ totalitatea de concepte, principii și abordări, ce asigură formarea/dezvoltarea unui ansamblu de competențe necesare pentru o cultură a democrației, constituită din *valori, atitudini, abilități, cunoștințe și înțelegere critică*.

Prezentul curriculum la disciplină presupune sincronizarea abordării *psihocentrice* (în centrul atenției este elevul cu particularitățile de vârstă și nevoile sale, ritmul propriu de învățare și dezvoltare), *sociocentrică* (focalizarea pe asumarea valorilor democrației, drepturilor omului, statului de drept și diversității culturale), prioritizarea finalităților educaționale, integralizarea predării-învățării-evaluării etc. și *abordarea individualizată* (din perspectiva educației incluzive, care vizează valorificarea tuturor diferențelor și calităților subiectului prin dezvoltarea potențialului fiecărui copil). Curriculumul poate fi adaptat sau modificat în funcție de necesitățile elevilor cu cerințe educaționale speciale (CES).

Prevederile conceptuale ale curriculumului la ***Istoria românilor și universală*** se axează pe:

Curriculum ca teorie: Teoria generală a curriculumului ca o nouă categorie (știință pedagogică) dezvoltă teoria generală a educației și teoria generală a instruirii din perspectiva cadrului proiectiv, având finalitățile în calitate de substanță prioritară care vizează: definirea conceptului de curriculum în calitate de paradigmă a educației și de model de proiectare a educației și instruirii; fundamente filozofice, sociologice și psihologice ale curriculumului; fundamentele pedagogice ale curriculumului –

finalitățile educației la nivel de sistem și de proces; domeniile curriculumului: tipurile de curriculum, nivelurile, ariile curriculare; produsele curriculare; procese de dezvoltare curriculară.

În ciclul gimnazial procesul educațional la *Istoria românilor și universală* are următoarele obiective:

- dezvoltarea gândirii critice;
- dezvoltarea competențelor de lucru cu surse istorice (de informare și aplicare în contexte diferite);
- formarea abilităților de analiză și evaluare a motivațiilor acțiunii umane, de stabilire a relației dintre acțiunea umană și valorile unei societăți democratice;
- formarea mecanismelor intelectuale care să combată și să prevină discriminarea și xenofobia;
- stimularea asumării multiculturalității și a multiperspectivității;
- oferirea suportului factologic celorlalte discipline școlare din aria curriculară *Educație socio-umanistică* și altor arii curriculare;
- asigurarea intereselor și cerințelor educaționale ale elevilor, în scopul dezvoltării personalității și asigurării inserției sociale într-o societate în continuă schimbare.

Curriculum ca finalitate conferă rolul prioritar al finalităților, exprimate în termeni de competențe. Curriculumul ca finalitate este axat pe sistemul de formare/dezvoltare a competențelor-cheie și a competențelor specifice disciplinei. Finalitățile sunt criteriile pentru selectarea și organizarea conținuturilor, selectarea strategiilor de predare-învățare și de evaluare, iar competența școlară este înțeleasă ca un sistem integrat de cunoștințe, abilități, atitudini și valori, dobândite, formate și dezvoltate prin învățare, a căror mobilizare permite identificarea și rezolvarea diferitor probleme în diverse contexte și situații (Cadrul de Referință al Curriculumului Național, 2017).

Conform finalităților educaționale (art. 11 pct. 2 al Codului Educației), școala are misiunea de a pregăti o gândire critică beneficiarilor săi, iar prin componenta sa civică, disciplina școlară *Istoria românilor și universală* își menține privilegiul printre științele socio-umanistice de a contribui direct la formarea unei culturi generale, a unui sistem de valori caracteristic societății civilizate, având la bază educația patriotică, morală și decențe ale comportamentului cotidian, care, luate drept dovadă și/sau garanție a judecății acțiunilor oamenilor, determină interpretările, interacțiunile și comportamentele sociale.

Istoria românilor și universală, fiind o disciplină obligatorie din aria curriculară Educație socioumanistică, este orientată prioritar spre înțelegerea trecutului propriului popor și a diversității tradițiilor culturale și istorice ale popoarelor lumii pentru a înlătura prejudecățile și a încuraja toleranța și comunicarea/ colaborarea eficientă între oameni. Elevilor le vor fi formate atitudini și valori de apreciere a rolului și semnificației persoanelor cu care interacționează direct sau indirect, indiferent de apartenența lor etnică, religioasă, de gen etc., excluzând astfel ura rasială, xenofobia sau antisemitismul. Educația istorică reprezintă unul din cele mai importante și actuale aspecte care contribuie la dezvoltarea competențelor cetățeanului activ și responsabil, fiind axată pe ideea teoriei constructiviste, în care învățarea este o construcție și nu o însușire de informații transmise și receptate pasiv.

Procesul didactic va presupune implicarea activă a elevilor în formarea competențelor, luarea în considerare a individualității lor, a contextului real în care se află. Elevul învață să-și construiască propria cunoaștere, interconectând cunoștințele noi cu cele anterioare și le reține prin construirea propriilor semnificații sub îndrumarea cadrului didactic care este organizator, facilitator, coordonator.

Educația istorică contribuie la formarea/ dezvoltarea competențelor și atitudinilor necesare absolventului pentru autodezvoltare și încadrarea activă în viața socială și economică a țării. Competențele vizate (valorile, atitudinile, abilitățile și cunoștințele) au un caracter transdisciplinar și definesc rezultatele învățării, exprimate în convingeri, experiențe și produse.

Finalitățile disciplinei *Istoria românilor și universală* se reflectă nemijlocit în competențele-cheie și în setul de valori și atitudini enunțate în Curriculumul Național, din care derivă întreaga structură curriculară (competențe specifice, unități de competențe, unități de conținuturi, sugestii metodologice și de evaluare).

Curriculum ca și conținut – include competențe specifice, unități de competență, unități de învățare/ conținut, activități de învățare, produse școlare recomandate și finalități pe ani de studii/ cicluri de școlaritate.

Competențele specifice disciplinei *Istoria românilor și universală* au un grad ridicat de generalitate și complexitate și au rolul de a orienta demersul didactic către achizițiile finale ale elevului.

Unitățile de competență sunt derivate din competențele specifice disciplinei (fiind etape ale realizării acestora) și acoperă perioada unui an școlar. Unităților de competențe le sunt asociate unități de conținut, acestea fiind mijloace de formare/dezvoltare a competențelor.

Curriculumul conține *Matricea competențelor la disciplina Istoria românilor și universală, ciclul gimnazial* (Tabel nr.1) în care unitățile de competență sunt eșalonate pe clase și pe domeniile taxonomice de structurare a competenței și anume:

- Cunoaștere și înțelegere;
- Aplicare și operare;
- Integrare și transfer.

Tabelul conceptual are drept scop:

- asigurarea parcursului didactic de formare graduală a competențelor specifice ale disciplinei, corelând unitățile de competență - activitățile de învățare - unitățile de conținut;
- organizarea evaluării la disciplină în bază de competențe și la elaborarea matricei în cadrul evaluărilor sumative și de certificare.

Unitățile de învățare reprezintă structuri didactice deschise și flexibile cu următoarele caracteristici: este unitară din punct de vedere tematic, determină la elevi un comportament generat prin integrarea unităților de competență și a competențelor specifice, se realizează în mod sistematic și continuu pentru o perioadă de timp și se poate finaliza prin evaluare.

Unitățile de conținut (Detalierele de conținut) incluse în Curriculum sunt:

- parte integrantă a cunoașterii Istoriei, a Curriculumului ca sistem și mijloace de formare/dezvoltare a competențelor specifice ale disciplinei;
- selectate în baza principiilor repartizării în timp și spațiu; cauzalității; structuralismului; stimulării motivației pentru învățare temeinică; accelerării stadiale a înțelegerii; învățării prin acțiune; cunoașterii sistemice și legăturii teoriei cu practica, care asigură conexiunea dintre Istorie ca știință și Istoria românilor și universală ca disciplină școlară.
- structurate conform principiului cronologic de studiere, de la local la național, european și universal (**Tabelul nr.1**), dezvoltării gândirii critice și reflexive, principiului multiperspectivității în istorie, coerenței, continuității și relevanței.

	Clasa a V-a	Clasa a VI-a	Clasa a VII-a	Clasa a VIII-a	Clasa a IX-a
<i>Spațiul local</i>	10%	7%	9%	10%	10%
<i>Spațiul național</i>	35%	45%	50 %	50%	50%
<i>Spațiul universal</i>	55%	48%	41%	40%	40%

Tabelul nr.2 Repartizarea procentuală orientativă a detaliierilor de conținut, ciclul gimnazial

În elaborarea proiectării anuale la disciplină, la repartizarea numărului de ore pentru studierea istoriei locale, naționale și universale, se va ține cont de raportul procentual de structurare a detaliilor de conținut prezentate în Tabelul nr.2.

Activitățile de învățare recomandate, element de noutate ale curriculumului, constituie acțiuni elementare ale procesului educațional, care racordate la unitățile de competențe și la diverse situații de învățare conduc la realizarea finalităților educaționale propuse. Decizia privind selectarea activităților la clasă și a gradului de complexitate a lor aparține cadrului didactic, în funcție de resursele didactice disponibile și caracteristicile colectivului de elevi.

Activitățile de învățare în bază de proiect constituie nu mai puțin de 5% din numărul de ore anual planificate. Din perspectiva dezvoltării și formării competențelor specifice ale disciplinei activitățile de învățare în bază de proiect vin să asigure studierea istoriei locale prin implicarea elevilor în studierea și promovarea personalităților, obiecte, monumentelor, vestigiilor, patrimoniului din localitate, regiune și țară.

Produsul școlar recomandat în Curriculum reprezintă un rezultat proiectat și realizat de către elev, măsurat și apreciat de cadrul didactic, colegi și comunitatea educațională. Curriculumul conține liste de produse școlare pentru fiecare clasă, din cadrul căreia profesorul va selecta un produs pentru realizare pe parcursul unui an de studii.

Finalitățile educaționale la disciplina sunt structurate pe ani de studiu/ cicluri de școlaritate, reprezentând o etapă de formare/dezvoltare a competențelor specifice și gradul de manifestare a acestora de către elev.

Curriculumul conține principii și concepte clar definite, totodată, el păstrează libertatea și responsabilitatea pedagogică a profesorului în organizarea procesului educațional la disciplină pe parcursul anului școlar. În acest context profesorul selectează strategiile didactice de predare-învățare-evaluare, numărul de ore pentru unitățile de învățare, numărul și tematica activităților de sinteză, pornind de la unitățile de conținut sugerate.

Curriculum ca proces presupune abordarea constructivistă, învățarea activă/ interactivă, axare pe experiențele elevilor, crearea mediilor de învățare etc.

Curriculum ca proces include, un ansamblu de activități interconexe orientate spre: *cercetarea, proiectarea, implementarea, monitorizarea* curriculumului, dar și *comunicarea* curriculară.

Curriculumul ca proces și ca dezvoltare – este o abordare operativă, conferă o dimensiune procesuală mai accentuată a conceptului, determinând comutarea accentului de pe produs pe acțiunile care premerg, însoțesc și urmează procesele curriculare. Curriculumul se bazează pe concluziile analizei documentelor curriculare precedente și o completează pe parcursul aplicării, propunând îmbunătățiri.

Curriculum ca produs. Curriculumul la *Istoria românilor și universală*, ediția 2019 reprezintă și un sistem de produse prin care se proiectează și se explică ceea ce se urmărește în cadrul educațional. Sistemul produselor curriculare include: planul-cadru pentru învățământul gimnazial și liceal, curricula disciplinelor școlare, manuale și ghiduri metodologice, crestomații, atlase, modele de teste de evaluare, mijloace multimedia, proiecte didactice etc.

II. ADMINISTRAREA DISCIPLINEI

În învățământul gimnazial, conform *Planului-cadru*, disciplina școlară *Istoria românilor și universală* face parte din aria curriculară *Educație socioumanistică* și are statut de disciplină obligatorie pentru clasele a V-a – a IX-a. Bugetul de timp săptămânal al disciplinei este de 2 ore și anual de 68 ore pentru clasele V-VIII și 66 ore pentru clasa a IX-a.

Statutul disciplinei	Aria curriculară	Clasa	Nr. unități de învățare	Nr. ore anual	Asigurarea didactică/curriculară
Disciplină de bază	Educație socioumanistică	V	7	68	Manual, Ghid
		VI	7	68	Manual, Ghid
		VII	4	68	Manual, Ghid
		VIII	7	68	Manual, Ghid
		IX	7	66	Manual, Ghid

Tabelul nr. 3 Administrarea disciplinei școlare Istoria românilor și universală, ciclul gimnazial.

Detalierea orientativă și modalitatea de structurare a activității de predare-învățare-evaluare la disciplină în raport cu conținuturile curriculare se stabilește prin *Reperete metodologice de organizare a procesului educațional la disciplină*, aprobate anual prin ordinul ministrului.

III. COMPETENȚE SPECIFICE DISCIPLINEI

1. Utilizarea limbajului istoric în diverse situații de învățare și de viață, respectând cultura comunicării.
2. Amplasarea în timp și spațiu a evenimentelor, proceselor, fenomenelor, demonstrând înțelegerea continuității și schimbării în istorie.
3. Analiza critică a informației din diferite surse pornind de la cultura istorică, manifestând poziția cetățeanului activ și responsabil.
4. Determinarea relației de cauzalitate în istorie, dând dovadă de gândire logică și spirit critic.
5. Valorificarea trecutului istoric și a patrimoniul cultural, manifestând respect față de țară și de neam.

3.1. MATRICEA DEZVOLTĂRII COMPETENȚELOR SPECIFICE LA DISCIPLINĂ

Competența specifică	Unități de competență				
	clasa a V-a	clasa a VI-a	clasa a VII-a	clasa a VIII-a	clasa a IX-a
1. Utilizarea limbajului istoric în diverse situații de învățare și de viață, respectând cultura comunicării.	1.1. Identificarea termenilor specifici epocii antice.	1.1. Selectarea din text a termenilor pentru descrierea evenimentelor / faptelor/ proceselor istorice.	1.1. Recunoașterea termenilor istorici din diferite surse de informare.	1.1. Caracterizarea evenimentelor/proceselor istorice din Epoca Modernă.	1.1. Determinarea termenilor-cheie ce caracterizează evenimente/procese/fenomene istorice din Epoca Contemporană.
	1.2. Redarea prin cuvinte proprii a sensului termenilor istorici studiați.	1.2. Explicarea termenilor specifici epocii medievale.	1.2. Aplicarea termenilor în compararea evenimentelor/proceselor istorice din Epoca Modernă.	1.2. Aplicarea termenilor istorici în analiza schimbărilor survenite în societatea modernă.	1.2. Operarea cu termeni istorici specifici Epocii Contemporane în elaborarea comunicărilor orale și scrise.
	1.3. Utilizarea termenilor istorici specifici preistoriei și epocii antice în elaborarea enunțurilor/ textelor.	1.3. Redactarea enunțurilor/textelor utilizând termenii istorici.	1.3. Formularea corectă a întrebărilor, folosind termenii istorici specifici Epocii Moderne.	1.3. Elaborarea enunțurilor / textelor, folosind termeni istorici ce reflectă evoluția omenirii în Epoca Modernă.	1.3. Formularea aprecierilor, concluziilor privind evenimente/fapte/procese și fenomene istorice studiate.
2. Amplasarea în timp și spațiu a evenimentelor, proceselor, fenomenelor, demonstrând înțelegerea continuității și schimbării în istorie.	2.1. Identificarea arealului de trai a popoarelor antice.	2.1. Identificarea informațiilor cu privire la istoria evului mediu din diferite surse cartografice.	2.1. Descrierea evenimentelor, faptelor și proceselor istorice în baza hărților și reperelor cronologice.	2.1. Distingerea schimbărilor teritoriale în baza hărților și a reperelor cronologice.	2.1. Recunoașterea continuității și schimbării în istorie în baza reperelor cronologice și surselor cartografice.
	2.2. Plasarea evenimentelor și proceselor istorice într-un context cronologic.	2.2. Plasarea evenimentelor, proceselor și fenomenelor istoriei medievale în ordine cronologică.	2.2. Compararea evenimentelor, faptelor și proceselor în contexte cronologice și de spațiu.	2.2. Analiza schimbărilor survenite pe parcursul istoriei moderne cu ajutorul hărților și a reperelor cronologice.	2.2. Interpretarea hărților istorice și geografice ce reflectă schimbările survenite ca urmare a evenimentelor politice sau militare.

	2.3 Transferarea elementelor din matematică și Științe în calcularea anilor și descrierea spațiului istorico-geografic.	2.3 Utilizarea corectă a terminologiei cronologice pentru localizarea în spațiul istorico-geografic al evenimentelor din istoria medievală;	2.3 Utilizarea adecvată a coordonatelor de timp și spațiu cu referire la un subiect din istorie.	2.3 Argumentarea impactului schimbărilor din Epoca Modernă, utilizând hărțile și reperele cronologice.	2.3. Încadrarea evenimentelor, proceselor și fenomenelor istoriei contemporane în contexte cronologice și de spațiu.
3. Analiza critică a informației din surse diferite, pornind de la cultura cultură istorică, manifestând poziția cetățeanului activ și responsabil.	3.1 Identificarea informațiilor din surse cu referire la evoluția omenirii în preistorie și istoria antică.	3.1. Extragerea informației esențiale din surse pentru descrierea evenimentelor și proceselor din istoria medievală.	3.1. Caracterizarea, în baza surselor, a evenimentelor istorice care atestă geneza democrației.	3.1. Caracterizarea personalităților istorice marcante în baza surselor.	3.1. Recunoașterea și acceptarea perspectivelor diferite asupra faptelor și proceselor istorice din epoca contemporană.
	3.2. Formularea mesajelor simple în baza informației selectate din surse.	3.2. Caracterizarea evenimentelor/ proceselor din istoria medievală, folosind informații din diverse surse.	3.2. Analiza surselor scrise sau vizuale referitoare la istoria modernă conform algoritmului.	3.2. Compararea informațiilor din diferite tipuri de surse istorice cu referire la același subiect.	3.2. Compararea informațiilor provenite din diferite surse în scopul stabilirii unor asemănări și deosebiri în abordarea problemelor din istoria contemporană.
	3.3. Utilizarea informației din diferite surse istorice în expunerea evenimentelor din epoca antică.	3.3. Aprecierea situației omului în evul mediu din perspectiva respectării drepturilor omului.	3.3. Formularea judecăților asupra comportamentelor sociale din Epoca Modernă din perspectiva culturii democratice.	3.3. Utilizarea critică a informațiilor din diferite surse istorice în argumentarea opiniei proprii privind respectarea drepturilor naturale în societatea modernă.	3.3. Aprecierea nivelului de manifestare a responsabilităților cetățenești în societatea contemporană
4. Determinarea relației de cauzalitate în istorie, dând dovadă de gândire logică și	4.1. Enumerarea cauzelor evenimentelor din istoria antică.	4.1. Comentarea cauzelor evenimentelor și proceselor istorice.	4.1. Descrierea cauzelor evenimentelor și proceselor istorice.	4.1. Explicarea cauzelor și efectelor evenimentelor, proceselor și fenomenelor din istoria modernă.	4.1. Distingerea cauzelor și consecințelor pe termen scurt și lung ale unui eveniment/ fapt/proces istoric.
	4.2. Stabilirea relației dintre cauze și	4.2. Compararea evenimentelor și	4.2. Corelarea dintre cauzele și efectele	4.2. Determinarea relației cauză-efect dintr-	4.2. Corelarea dintre cauze și consecințe de ordin

spirit critic.	evenimente.	proceselor din istoria evului mediu.	evenimentelor din istoria modernă.	o multitudine de evenimente sau procese istorice.	economic, social și politic al evenimentelor/faptelor/proceselor din Epoca Contemporană.
	4.3. Construirea schemei <i>cauză- eveniment-consecință</i>	4.3. Formularea concluziilor cu privire la schimbările din istoria medievală.	4.3. Deducerea elementelor comune și specifice ale evenimentelor/faptelor/proceselor din istoria modernă.	4.3. Utilizarea relațiilor de cauzalitate în elaborarea comunicărilor orale și scrise.	4.3. Susținerea argumentată a unui punct de vedere privind cauzele și efectele unui eveniment/proces/fenomen istoric din Epoca Contemporană.
5. Valorificarea trecutului istoric și a patrimoniului cultural, manifestând respect față de țară și de neam.	5.1. Recunoașterea monumentelor din istoria antică - parte a patrimoniului cultural universal.	5.1. Stabilirea faptelor istorice din evul mediu care au contribuit la formarea identității de neam.	5.1 Recunoașterea moștenirii istorice și culturale în trecutul localității și a țării.	5.1. Cercetarea obiectelor de patrimoniu din localitate și din țară.	5.1. Evidențierea substratului istoric în opere de artă și folclor.
	5. 2. Prezentarea rolului personalităților în istorie pentru dezvoltarea calităților personale.	5.2. Determinarea. contribuției marilor voievozi la desăvârșirea identității statale și de neam.	5.2. Argumentarea importanței monumentelor istorice, culturale și ale naturii pentru cultivarea respectului față de realizările trecutului.	5.2. Caracterizarea factorilor care au determinat formarea conștiinței de neam în baza evenimentelor și proceselor studiate.	5.2. Formularea argumentelor referitoare la subiecte care pun în valoare trecutul istoric al neamului în baza analizei rolului unor personalități marcante.
	5.3.Promovarea patrimoniului cultural prin modelarea și prezentarea obiectelor specifice preistoriei/istoriei antice.	5.3. Promovarea patrimoniului cultural prin modelarea și prezentarea obiectelor specifice epocii medievale.	5.3 Demonstrarea atitudinii grijului față de patrimoniul cultural și natural.	5.3. Valorificarea diversității etnice și culturale în proiecte de dezvoltare instituțională și locală prin din prisma trecutului istoric.	5.3. Elaborarea proiectelor de conservare și promovare a obiectelor de patrimoniu local, național și universal.

Tabel nr.3 Matricea dezvoltării competențelor la disciplina Istoria românilor și universală, ciclul gimnazial

IV. UNITĂȚI DE ÎNVĂȚARE

Clasa a V-a

Preistore. Istoria antică

Unități de competență	Unități de conținut	Activități și produse de învățare recomandate
<p>1.1. Identificarea termenilor specifici preistoriei și Epocii Antice.</p> <p>1.2. Redarea prin cuvinte proprii a sensului termenilor istorici studiați.</p> <p>1.3. Utilizarea termenilor istorici specifici preistoriei și epocii antice în elaborarea enunțurilor/textelor.</p>	<p>PREISTORIE</p> <ul style="list-style-type: none"> - Apariția omului pe pământ. - Ocupațiile omului în preistorie. - Forme de organizare socială în preistorie. - Apariția credințelor și artei. - Urme ale omului preistoric în spațiul românesc. Civilizația Cucuteni-Tripolie. <p>EPOCA ANTICĂ. ORIENTUL ANTIC</p> <ul style="list-style-type: none"> - Omul și mediul în Orientul Antic. Popoarele Orientului Antic în Orientul Antic. - Regate și imperii în (Mesopotamia, Egiptul, India, China, Persia). 	<ul style="list-style-type: none"> - Discuții dirijate despre originea omului și viața lui pe Pământ; - Realizarea unui dialog virtual cu un ”pictor din preistorie”. - Elaborarea planului-schiță a unei călătorii imaginare în preistorie; - Exerciții de identificare a termenilor specifici preistoriei și epocii antice; - Alcătuierea unei povestiri despre civilizația antică, utilizând termeni specifici propuși; - Exerciții de formulare a unor concluzii proprii despre viața strămoșilor în antichitate; - Comentarea unor citate despre civilizația antică; - Exerciții de descriere a unor atribuții pe care le avea suveranul în conducerea statului antic; - Exerciții de restabilire a unui eveniment istoric din antichitate; - Studiu: Geto-dacii”.
<p>2.1. Identificarea arealului de trai a popoarelor antice.</p> <p>2.2. Plasarea evenimentelor și proceselor istorice într-un context cronologic.</p> <p>2.3. Transferarea elementelor din matematică și științe în calcularea anilor și descrierea spațiului istorico-geografic.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Cultura și civilizația popoarelor în Orientul Antic. Apariția scrisului. Babilonul. Cele șapte Minuni ale Lumii Antice. <p>EUROPA ÎN ANTICHITATE. GRECIA ANTICĂ</p> <ul style="list-style-type: none"> - Omul și mediul în Grecia antică. - Civilizația creto- miceniană. Grecia homerică. - Formarea polisurilor. Marea colonizare greacă. - Atena și Sparta. Pericle și epoca sa. - Afirmarea Macedoniei. Imperiul lui Alexandru cel Mare. 	<ul style="list-style-type: none"> - Exerciții de descriere a unor instrumente de măsurare a timpului; - Plasarea datelor și evenimentelor istorice din epoca antică pe linia timpului; - Exerciții de localizare pe hartă a denumirilor geografice și istorice; - Exerciții de identificare a limitelor geografice ale spațiului locuit de geto-daci; - Excursie imaginară într-un polis grecesc; - Exerciții de simulare a vieții cotidiene timp de o zi a dacilor în antichitate; - Exerciții de comparare a vieții cotidiene a omului în antichitate și contemporanietate (ocupații, mod de viață, jocurile copiilor etc.); - Formularea de întrebări privitor la viața unui copil (fată și băiat) timp de o zi în antichitate;
<p>3.1. Identificarea informațiilor din surse cu referire la evoluția omenirii în preistorie și istoria antică.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Cultura greacă și elenistică. Artele, știința, teatrul, educația. Moștenirea lumii grecești. Jocurile Olimpice. <p>CIVILIZAȚIA TRACO-GETO-DACICĂ</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Exerciții de selectare și explicare a informației din diverse surse istorice; - Exerciții de descriere a civilizațiilor antice în baza surselor; - Comentarea informațiilor selectate din diverse documente; - Discuții imaginare cu un istoric antic despre scrierile sale;

<p>3.2. Formularea mesajelor simple în baza informației selectate din surse.</p> <p>3.3. Utilizarea informației din diferite surse istorice în expunerea evenimentelor din epoca antică</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Neamul tracilor. - Geto-dacii. Sarmizegestusa. - Relațiile geto-dacilor cu vecinii. - Unificarea Daciei pe timpul lui Burebista. - Cotidianul și religia geto-dacilor. <p>EUROPA ÎN ANTICHITATE. ROMA ANTICĂ.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Omul și mediul în peninsula Italică. - Întemeierea Romei – istorie și legendă. 	<ul style="list-style-type: none"> - Exerciții de selectare din surse suplimentare a informații despre creațiile materiale și spirituale ale oamenilor din antichitate; - Comentarea unor opinii din surse diferite; - Exerciții de analiză a izvoarelor scrise și nescrise; - Exerciții de identificare a unor informații despre lumea geto-dacică în biblioteca personală/a școlii; - Exerciții de selectare a informației suplimentare despre valorile materiale și spirituale ale strămoșilor și atitudinea contemporanilor față de ele.
<p>4.1. Enumerarea cauzelor evenimentelor din istoria antică.</p> <p>4.2. Stabilirea relației dintre cauze și evenimente.</p> <p>4.3. Construirea schemei cauză-eveniment-consecință</p>	<p>Roma regală.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Republica Romană. Expansiunea Romei în Peninsula Italică și bazinul Mării Mediterane. - Imperiul Roman. - Cultura Romei Antice și contribuția ei asupra dezvoltării altor popoare. Mari autori și capodopere. Istoria calendarului. Influența civilizației Romei antice asupra altor popoare. 	<ul style="list-style-type: none"> - Citirea de texte care relatează cauzele unui eveniment istoric; - Exerciții de comparare a relațiilor dintre oameni și grupuri în antichitate; - Discuții dirijate despre cauzele și consecințele conflictelor/ războaielor; - Analiza unor texte care relatează cauzele constituirii statului la geto-daci; - Exerciții de descriere a acțiunilor regilor geto-dacilor și a consecințelor lor; - Alcătuirea unor tabele/ scheme de identificare a relației cauză-eveniment-consecință; - Interviu cu membrii familiei: ”Familia în trecut – familia în prezent
<p>5.1. Recunoașterea monumentelor din istoria antică - parte a patrimoniului cultural universal.</p> <p>5. 2. Prezentarea rolului personalităților în istorie pentru dezvoltarea calităților personale.</p> <p>5.3. Promovarea patrimoniului cultural prin modelarea și prezentarea obiectelor specifice preistoriei/istoriei antice.</p>	<p>Creștinismul în spațiul Nord-Dunărean.</p> <p>DACII ȘI ROMANII</p> <ul style="list-style-type: none"> - Dezvoltarea Daciei în perioada lui Decebal. - Războaiele daco-romane. - Dacia sub stăpânirea Romei. - Romanizarea geto-dacilor. - Daco-romanii și migratorii. - Moștenirea culturală a geto-dacilor. <p>Interferințe culturale în spațiul strămoșilor în antichitate. Columna lui Traian.</p> <p>DECLINUL LUMII ANTICE</p> <ul style="list-style-type: none"> - Criza Imperiului Roman. - Popoarele barbare și căderea lumii antice. <p>Cultura antică - tazarul culturii universale.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Realizarea unui interviu cu membrii familiei despre principalele deosebiri dintre Om și alte specii vii; - Realizarea de desene: „Primele unelte ale oamenilor”, „Locuința în preistorie/ antichitate”, „Vestimentația și hrana oamenilor în preistorie/ antichitate”; - Exerciții de formulare a întrebărilor despre importanța descoperirii scrisului; - Alcătuirea și prezentarea unor povestiri scurte: „Casele și grădinile în antichitate”, „Monumentele mărturisesc”; - Descrierea calităților de personalitate ale unui conducător din antichitate; - Realizarea unui dialog cu un coleg: „Tradițiile popoarelor antice”; - Redactarea unui mini-eseu: „Valorile civilizației antice”; - Simularea activității unui ghid dintr-un muzeu la secțiunea ”Civilizația lumii antice”; - Alcătuirea unei expoziții cu obiecte vechi; - Relatarea succintă a vizitei de studiu la un muzeu, arhivă, bibliotecă, expoziție, excursie etc.

		-
	<p>ACTIVITĂȚI DE ÎNVĂȚARE ÎN BAZĂ DE PROIECT (la alegere):</p> <ul style="list-style-type: none"> - Vizită la muzeu (real/virtual): plan-schiță, fișă de observare, articol pentru ziarul școlii/jurnal etc. - Mini-cercetare: Evoluția unor obiecte/unelte în timp. Studiu: Descrierea unei sărbători din localitate moștenită din antichitate. 	<p>PRODUSE RECOMANDATE:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Glosar de termeni specifici preistoriei și epocii antice; - Colaj de imagini: „Valorile civilizației antice”; - Scrisoare adresată oamenilor din trecut; - Expoziții cu imagini despre monumentele din antichitate, strămoșii neamului.
<p>Noțiuni: agricultură, Antichitate, artă, barbar, cetățean, civilizație, colonizare, comerț, creștinism, cronologie, cultură, dave, democrație, dinastie, elenism, epocă, istorie, imperiu, geto-daci, legiune, migrație, meșteșugărit, metropolă, mitologie, polis, popor, preistorie, proprietate, provincie, oraș-stat, orient antic, regat, religie, republică, romanizare, sanctuar, senat, sfatul bătrânilor, stat, sclav, templu, traci.</p>		
<p>Personalități: Alexandru Macedon, Aristotel, Augustus Octavianus, Burebista, Cezar Caius Iulius, Constantin cel Mare, Darius I, Decebal, Deceneu, Hammurabi, Herodot, Homer, Pericle, Traian, Tutankhamon.</p>		
<p>LA SFÎRȘITUL CLASEI A V-A, ELEVUL POATE:</p> <ul style="list-style-type: none"> - selecta informații din diferite surse pentru expunerea evenimentelor, apreciind principalele realizări materiale și spirituale ale Epocii Antice; - descrie spațiul istorico-geografic al civilizațiilor antice studiate, dezvoltând propriile abilități de lucru cu sursele cartografice; - stabili relația dintre cauzele și evenimentele din Epoca Antică, descriind schimbările produse; - utiliza termenii istorici în descrierea evenimentelor din epoca antică, demonstrând interes față de trecutul istoric; - elaborează produse școlare cu privire la obiecte/vestigii/monumente din epoca antică, manifestând respect față de valorile create de strămoși. 		

Clasa a VI-a
Epoca Medievală
(sec. V-XVII)

Unități de competență	Unități de conținut	Activități și produse de învățare recomandate
<p>1.1. Selectarea din text a termenilor pentru descrierea evenimentelor/faptelor/proceselor istorice.</p> <p>1.2. Explicarea termenilor specifici Epocii Medievale.</p> <p>1.3. Redactarea enunțurilor/textelor utilizând termenii istorici.</p>	<p>EVUL MEDIU TIMPURIU(sec. al V-lea- XI-lea)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Migrațiile și formarea popoarelor medievale. - Arabii în secolele V-XI. - Formarea poporului român și a limbii române - Economie și societate în Europa occidentală și spațiul românesc în secolele V-XI. - Regatul Franc și Imperiul lui Carol cel Mare - Imperiul Roman de Răsărit (Bizanțul) în secolele V-XI. - Obștea sătească și primele formațiuni statale în spațiul românesc - Cultura în Europa occidentală și Bizanț <p>EVUL MEDIU MIJLOCIU (secolele XI-XV)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Completarea unor enunțuri lacunare folosind termenii dintr-o listă dată; - Exerciții de explicare a termenilor istorici specifici epocii medievale; - Elaborarea de enunțuri/texte simple cu termenii istorici propuși de profesor; - Construirea de integrale/rebus-uri cu termeni istorici noi; - Exerciții de lectură a hărților geografice, istorice; - Asocierea reperelor cronologice cu evenimente și procese istorice medievale; - Utilizarea reperelor cronologice în descrierea faptelor/proceselor istorice; - Exerciții de completare pe hartă a unor elemente corespunzătoare; - Aranjarea unei succesiuni de enunțuri după ordinea logică de desfășurare a evenimentelor și în funcție de factorul de timp;
<p>2.1. Identificarea informațiilor cu privire la istoria evului mediu din diferite surse cartografice.</p> <p>2.2. Plasarea evenimentelor, proceselor și fenomenelor istoriei medievale în ordine cronologică.</p> <p>2.3. Utilizarea corectă a terminologiei cronologice pentru localizarea în spațiul istorico-geografic a evenimentelor din istoria medievală.</p>	<p>Formarea și evoluția statelor în Europa occidentală, Centrală și de Sud-Est.</p> <p>Marea schisma a Bisericii Creștine. Cruciadele</p> <p>Formarea și consolidarea statelor medievale românești. Organizarea internă. Biserica.</p> <p>Formarea și expansiunea Imperiului Otoman</p> <p>Țara Românească în timpul domniei lui Mircea cel Bătrân</p> <ul style="list-style-type: none"> - Viața politică a Țării Moldovei până la mijlocul secolului XV-lea. Alexandru cel Bun - Țările Române în lupta antiotomană. Iancu de Hunedoara, Vlad Țepeș 	<ul style="list-style-type: none"> - Lecturarea unor pasaje ale autorilor referitoare la evenimentele/procesele istorice; - Studiarea textelor/surselor pentru identificarea argumentelor; - Selectarea informațiilor oferite de sursele istorice pe baza unui plan de idei dat; - Comentarea de imagini și texte referitoare la evoluția viații publice și cea privată; - Informarea despre personalitățile istorice în biblioteca personală, a școlii sau surse Internet; - Participarea la jocuri de rol/ dramatizări ale unor povestiri și legende istorice cunoscute;
<p>3.1. Extragerea informației esențiale din surse pentru descrierea evenimentelor și proceselor din istoria medievală.</p> <p>3.2. Caracterizarea evenimentelor/proceselor din istoria medievală, folosind informații din diverse surse.</p> <p>3.3. Aprecierea situației omului în Evul Mediu din perspectiva respectării drepturilor omului.</p>		

	<ul style="list-style-type: none"> - Țara Moldovei în timpul domniei lui Ștefan cel Mare - Economie și societate în Europa occidentală și spațiul românesc în sec. XI-XV. Orașul medieval <p>EVUL MEDIU TÂRZIU (secolul al XVI-lea-prima jumătate a secolului al XVII-lea).</p> <ul style="list-style-type: none"> - Situația politică a Țărilor Române în prima jumătate a sec. al XVI-lea. Campania anului 1538 - Suzeranitatea otomană în Țările Române - Evoluția politică a Țării Moldovei. Războiul antiotoman sub conducerea lui Ion Vodă - Războiul antiotoman sub conducerea lui Mihai Viteazul. Unirea Țărilor Române - Țările Române în prima jumătate a secolului al XVII-lea. - Cultura românească în Evul mediu - Viața cotidiană în Evul Mediu 	<ul style="list-style-type: none"> -Comentarea/argumentarea rolului oamenilor în schimbările societății; -Exprimarea propriei păreri referitoare la impactul unui eveniment istoric, a unei personalități istorice asupra evoluției evului mediu; - Exerciții de comparație a unor evenimente, fapte, procese studiate din istoria medievală; -Exerciții de alcătuire a portretului personalităților istorice din evul mediu; -Realizarea unui proiect istoric, de grup, care evidențiază rolul marilor voievozi în istorice;
<p>4.1. Comentarea cauzelor evenimentelor și proceselor istorice.</p> <p>4.2. Compararea evenimentelor și proceselor din istoria Evului Mediu.</p> <p>4.3. Formularea concluziilor cu privire la schimbările din istoria medievală.</p>		<ul style="list-style-type: none"> -Comentarea/argumentarea rolului oamenilor în schimbările societății; -Exprimarea propriei păreri referitoare la impactul unui eveniment istoric, a unei personalități istorice asupra evoluției evului mediu; - Exerciții de comparație a unor evenimente, fapte, procese studiate din istoria medievală; -Exerciții de alcătuire a portretului personalităților istorice din evul mediu; -Realizarea unui proiect istoric, de grup, care evidențiază rolul marilor voievozi în istorice;
<p>5.1. Stabilirea faptelor istorice din Evul Mediu care au contribuit la formarea identității de neam.</p> <p>5.2. Determinarea contribuției marilor voievozi la desăvârșirea identității statale și de neam.</p> <p>5.3. Promovarea patrimoniului cultural prin modelarea și prezentarea obiectelor specifice epocii medievale.</p>	<p>NAȘTEREA LUMII MODERNE. EUROPA ÎN EXPANSIUNE</p> <ul style="list-style-type: none"> - De la atelierul meșteșugăresc la manufactură. - Marile descoperiri geografice. Lumea Nouă: cunoaștere, și exploatare - Cultura Europei: Renașterea și Umanismul. - Manifestări ale Renașterii și Umanismului în spațiul românesc - Reforma și Contrareforma - Europa în timpul războiului de 30 de ani 	<ul style="list-style-type: none"> - Exerciții de selectare a informației suplimentare despre valorile materiale și spirituale ale strămoșilor și atitudinea contemporanilor față de ele; -- Comentarea unor texte referitoare la valorile morale în lumea medievală; -Selectarea obiectelor necesare realizării unei expoziții tematice; - Prezentarea impresiilor după vizite la muzee și excursii; -Realizarea de produse finale (texte, imagini, postere, obiecte de epocă) despre personalitățile istorice și valorile asumate de-a lungul timpului; -Realizarea unor sarcini de lucru (documentare, redactare, prezentare etc.) în timpul participării la proiecte prin

		valorificarea experienței istorice pozitive
	ACTIVITĂȚI DE ÎNVĂȚARE ÎN BAZĂ DE PRODUSE RECOMANDATE: PROIECT (la alegere): Mini-cercetare: „Istoria e lângă tine...- cunoaște-o!” Studiu: „Să redescoperim localitatea natală”; Expediție: „Pe urmele strămoșilor noștri”;	- Album istoric al personalităților notorii din evul mediu; - Interviu virtual cu Marii Domnitori; - Harta conceptuală ” Localitatea mea”; - Colaj istoric „Cetăți și mănăstiri medievale românești”, „Monumente medievale”; - Expoziție a obiectelor confecționate de elevi, caracteristice epocii;
Noțiuni: asolament, barbar, breaslă, calfă, catedrală, centralizare, cneaz, Contrareformă, Coran, cronică, cruciade, ctitor, domn, etnogeneză, fărâmițare politică, feud, ghilde, haraci, inchiziție.indulgență, invazie, islam, județ, Ligă Sfântă, migrație,mitropolie, obște sătească, parlament, pașalâc, peșcheș, Reformă, Renaștere, schizmă, senior, sfat domnesc, sultan, suzeran, ținut, Umanism, valahi, vasal, voievod, zaraf.		
Personalități: Alexandru cel Bun, Basarab I, Bogdan I, Carol cel Mare, Cristofor Columb, Iancu de Hunedoara, Iustinian, Mahomed, Martin Luther, Matei Basarab, Mihai Viteazul, Mircea cel Bătrân, Ștefan cel Mare, Vasile Lupu, Vlad Țepeș.		
LA SFÎRȘITUL CLASEI A VI-A, ELEVUL POATE: - selecta informații din diferite surse pentru expunerea evenimentelor, apreciind rolul personalităților marcante din istoria neamului; - citi sursele cartografice în descriere evenimentelor/proceselor din Epoca Medievală, evidențiind schimbările în timp și spațiu; - stabili relația dintre evenimente și consecințe, determinând schimbările produse in Epoca Medievală; - utiliza termenii istorici specifici epocii medievale în descrierea evenimentelor, demonstrând aptitudini de comunicare orală și scrisă; - prezenta produse școlare cu privire la personalități și obiecte/vestigii/monumente din epoca medievală, demonstrând atitudine de respect față de valorile neamului și ale trecutului istoric.		

Clasa a VII-a
Epoca Modernă
(mijlocul sec. al XVII-lea – mijl. sec. al XIX-lea)

Unități de competență	Unități de conținut	Activități și produse de învățare recomandate
<p>1.1. Recunoașterea termenilor istorici din diferite surse de informare.</p> <p>1.2. Aplicarea termenilor în compararea evenimentelor/proceselor istorice din Epoca Modernă.</p> <p>1.3. Formularea corectă a întrebărilor, folosind termenii istorici specifici Epocii Moderne.</p>	<p>STATELE EUROPEI OCCIDENTALE și AMERICII de NORD (mijlocul sec al XVII-lea – sfârșitul sec. al XVIII-lea)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Statele Europei la începutul epocii moderne: economie și societate. - Revoluția engleză. Anglia de la absolutism la monarhie parlamentară. - Iluminismul - rațiune și viziuni modernizatoare - Războiul de independență a coloniilor din America de Nord. Constituirea SUA. 	<ul style="list-style-type: none"> - Exerciții pentru identificarea termenilor istorici epocii moderne în texte diferite, în surse mass-media, reviste, emisiuni TV etc.; - Formarea perechilor logice din termenii istorici propuși; - Elaborarea unor enunțuri care să reflecte evenimente, procese istorice din epoca modernă; - Exerciții de structurare a propriei opinii referitoare la un aspect studiat; - Elaborarea unui text istoric argumentativ.
<p>2.1. Descrierea evenimentelor, faptelor și proceselor istorice în baza hărților și reperelor cronologice.</p> <p>2.2. Compararea evenimentelor, faptelor și proceselor în contexte cronologice și de spațiu.</p> <p>2.3. Utilizarea adecvată a coordonatelor de timp și spațiu cu referire la un subiect din istorie.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Revoluția franceză. De la supus la cetățean. - Consulatul. Imperiul francez . - Congresul de la Viena. „Sfânta Alianță”. <p>STATELE EUROPEI DE EST ȘI CENTRALE DE LA MEDIEVAL LA MODERN (mijlocul sec al XVII-lea – sfârșitul sec. al XVIII-lea)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Principatele Române: economie și societate. - Viața politică în Principatele Române. - Absolutismul luminat. Imperiul Rus. Imperiul Habsburgic. 	<ul style="list-style-type: none"> - Exerciții de lectură a hărților geografice și istorice din epoca modernă; - Asocierea reperelor cronologice cu evenimente și procese istorice din epoca modernă; - Exerciții de ordonare cronologică a evenimentelor/faptelor/proceselor istorice; - Exerciții de comparare a unor evenimente, fapte și procese din istoria modernă utilizând reperele cronologice și spațiale; - Argumentarea importanței istorice a unor evenimente, procese din epoca modernă cu încadrarea coordonatelor de timp și spațiu.
<p>3.1. Caracterizarea, în baza surselor, a evenimentelor istorice care atestă geneza democrației.</p> <p>3.2. Analiza surselor scrise sau vizuale referitoare la istoria modernă conform algoritmului.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Transilvania sub dominația habsburgică. Afirmarea ideilor iluministe în spațiul românesc - Epoca fanariotă în Țările Române. - Războaiele ruso-austro-turce. Consecințele lor pentru Țările Române. <p>EUROPA ÎNTRE ABSOLUTISM ȘI LIBERALISM</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Comentarea de imagini și texte referitoare la scene din viața publică și cea privată; - Extragerea mesajului dintr-o sursă istorică studiată; - Analiza izvoarelor documentare cu referire la evenimentele, procesele istorice din epoca modernă; - Analiza unui text istoric/document conform algoritmului propus;

<p>3.3. Formularea judecăților asupra comportamentelor sociale din Epoca Modernă din perspectiva culturii democratice.</p>	<p>(prima jumătate a sec.al XIX-lea)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Revoluția industrială în Anglia. Invenții și descoperi - Civilizația industrială în prima jum.a sec. XIX-lea:Anglia, Franța, Statele Germane 	<ul style="list-style-type: none"> - Selectarea informației din sursele istorice pentru susținerea sau combaterea unui punct de vedere.
<p>4.1. Descrierea cauzelor evenimentelor și proceselor istorice.</p> <p>4.2. Corelarea dintre cauzele și efectele evenimentelor din istoria modernă.</p> <p>4.3. Deducerea elementelor comune și specifice ale evenimentelor/ faptelor/ proceselor din istoria modernă.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Viața cotidiană în Europa Occidentală și în Țările Române - Principatele Române în contextul rivalității Marilor Puteri. Anul 1812 în istoria românilor - Administrarea Basarabiei și teritoriilor din stânga Nistrului în prima jumătate a sec. XIX - Viața economică și socială a Basarabiei în I jumătate a sec.al XIX-lea - Revoluția de sub conducerea lui Tudor Vladimirescu din 1821 	<ul style="list-style-type: none"> - Exerciții de identificare a cauzelor și proceselor desfășurate în perioada studiată; - Elaborarea unui plan de idei pentru prezentarea unei personalități istorice din epoca modernă; - Analiza unor evenimente, procese istorice, pentru a identifica cauzele/consecințele acestora; - Elaborarea de grafice, tabele pentru corelarea cauzelor și efectelor unor eveniment din epoca modernă; - Compararea unor evenimente, procese istorice pentru deducerea elementelor comune și specifice.
<p>5.1. Recunoașterea moștenirii istorice și culturale în trecutul localității și țării.</p> <p>5.2. Argumentarea importanței monumentelor istorice, culturale și ale naturii pentru cultivarea respectului față de realizările trecutului.</p> <p>5.3. Dezvoltarea atitudinii grijului față de patrimoniul cultural și natural.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Domniile pământene și Regulamentele Organice în Țările Române <p>CULTURA ÎN EPOCA MODERNĂ (mijlocul sec. al XVII-lea – mijlocul sec. al XIX - lea)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Cultura în lumea modernă. Știința și tehnica în slujba omului - Iluminismul în cultură. Baroc și clasicism - Cultura în Principatele Române - Cultura în Basarabia din I jumătate a sec. al XIX-lea 	<ul style="list-style-type: none"> - Selectarea obiectelor necesare realizării unei expoziții tematice; - Prezentarea unei excursii tematice imaginare; - Completarea unui portofoliu/Elaborarea unui poster cu prezentarea monumentelor istorice, culturale și ale naturii din localitate/ republică; - Realizarea unui proiect istoric, de grup, care evidențiază rolul personalităților în epoca modernă; - Implicarea în activități de promovare a tradițiilor, obiceiurilor și a personalităților notorii din comunitate.
	<p>ACTIVITĂȚI DE ÎNVĂȚARE ÎN BAZĂ DE PROIECT (la alegere):</p> <p>Studiu: „Trecutul de lângă noi-vestigii ale patrimoniului local”</p> <p>Analiza unui monument cu origini din epoca modernă;</p> <p>Excursie (istorici, geografi, etnografi, naturaliști etc.) la biserici/mănăstiri din localitate sau republică.</p>	<p>PRODUSE RECOMANDATE:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Album/Colaj istorico-geografic; • Buclet informativ despre istoria localității natale; • Chestionar/Interviu: Meșterii populari: tradiții, modele, valori perpetuate prin secole; • Mini-eseu: Drepturile și libertățile omului: istorie și actualitate

Notiuni: Anexare, armistițiu, Basarabia, burghezie, capitalism, colonizare, Congresul de la Viena, constituție, cod civil, Declarația de independență, domni pământene, muncitori salariați, război de independență, Regulamente Organice, revoluția glorioasă, revoluție industrială, revoluție, regim fanariot, „Sfânta Alianță”.

Personalități: Adam Smith, Alexandru I, Constantin Brâncoveanu, Constantin Mavrocordat, Dimitrie Cantemir, Gavriil Bănulescu-Bodoni, George Washington, Napoleon Bonaparte, Oliver Cromwell, Petru I, Tudor Vladimirescu.

LA SFÎRȘITUL CLASEI A VII-A, ELEVUL POATE:

- aplica limbajul de specialitate în comunicare orală și scrisă, formulând judecăți referitoare la epoca modernă;
- plasa evenimentele, faptele și procesele istorice în timp și spațiu, analizând schimbările survenite pe parcursul istoriei moderne;
- analiza sursele scrise sau vizuale referitoare la istoria modernă, apreciind comportamentele sociale din Epoca Modernă din perspectiva culturii democratice;
- deduce elementele comune și specifice ale evenimentelor/faptelor/proceselor din istoria modernă, demonstrând gândire logică și spirit critic;
- valorifica obiectele patrimoniului local, promovând valorile culturale în rândul semenilor, prin diverse activități organizate în școală și în comunitate.

Clasa VIII
Epoca Modernă
(mijlocul sec. al XIX-lea - începutul sec. al XX-lea)

Unități de competență	Unități de conținut	Activități și produse de învățare recomandate
<p>1.1. Caracterizarea evenimentelor/ proceselor istorice din Epoca Modernă.</p> <p>1.2. Aplicarea termenilor istorici în analiza schimbărilor survenite în societatea modernă.</p> <p>1.3. Elaborarea enunțurilor / textelor, folosind termeni istorici ce reflectă evoluția omenirii în Epoca Modernă.</p>	<p>REVOLUȚIILE DIN 1848 DIN EUROPA</p> <ul style="list-style-type: none"> - Revoluțiile din 1848 în Franța, statele germane, statele italiene, Imperiul Habsburgic. - Revoluțiile din anii 1848-1849 în Țările Române. <p>FORMAREA STATELOR NAȚIONALE ÎN EUROPA</p> <ul style="list-style-type: none"> - Mișcarea națională a românilor la mijlocul secolului al XIX-lea. - Unirea Principatelor Române. - Reformele lui A. I. Cuza. - Instituirea monarhiei constituționale. Constituția din 1866. - Unificarea Italiei. - Unificarea Germaniei. <p>STATELE EUROPEI ÎNTRE ANII 1850-1914</p> <ul style="list-style-type: none"> - Civilizația industrială: caracteristica generală. 	<ul style="list-style-type: none"> -Exerciții de completare a unor texte lacunare, folosind termenii adecvați dintr-o listă dată; -Alcătuirea unui glosar de termeni specifice epocii studiate; -Realizarea prezentărilor la un subiect istoric, utilizând mijloace digitale; -Organizarea de discuții dirijate referitor la un eveniment/proces/personalitate din epoca modernă; -Exerciții de utilizare a termenilor istorici cunoscuți în situații noi de comunicare.
<p>2.1. Distingerea schimbărilor teritoriale în baza hărților și a reperelor cronologice.</p> <p>2.2. Analiza schimbărilor survenite pe parcursul istoriei moderne cu ajutorul hărților și a reperelor cronologice.</p> <p>2.3. Argumentarea impactului schimbărilor din Epoca Modernă, utilizând hărțile și reperele cronologice.</p>	<p>Capitalismul monopolist.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Marea Britanie. - Franța. - Imperiul German. - Imperiul Habsburgic. - Imperiul Rus. - Statele din Europa de Sud –Est. - Doctrinile social-politice. - 	<ul style="list-style-type: none"> -Exerciții de identificare în baza hărților a schimbărilor teritoriale intervenite în perioada studiată; -Plasarea pe hartă a unor evenimente și procese istorice din epoca modernă; -Completarea unor hărți tematice însoțite de legendă, utilizând simboluri și culori; -Alcătuirea axelor cronologice pe diverse domenii.
<p>3.1. Caracterizarea personalităților istorice marcante în baza surselor.</p> <p>3.2. Compararea informațiilor din diferite tipuri de surse istorice cu referire la același subiect.</p> <p>3.3. Utilizarea critică a informațiilor din diferite surse istorice în argumentarea opiniei proprii privind respectarea drepturilor naturale în societatea modernă.</p>	<p>STATELE EXTRAEUROPENE ÎN</p>	<ul style="list-style-type: none"> -Identificarea rolului unor personalități istorice, analizând diferite surse; -Exerciții de descriere a consecințelor acțiunii umane din spațiu național/universal în epoca modernă, folosind surse variate; -Completarea schemei prin identificarea logică a cauzelor și consecințelor evenimentelor și proceselor istorice; -Elaborarea și prezentarea portretului personalității istorice;

	<p>PERIOADA ANILOR 1850-1914</p> <ul style="list-style-type: none"> - SUA - Japonia. - China și India. - Țările Americii Latine și Africii. 	<ul style="list-style-type: none"> -Realizarea unor texte despre fapte, procese, personalități pe baza unor surse, evidențind asemănările și deosebirile din epoca studiată.
<p>4.1. Explicarea cauzelor și efectelor evenimentelor proceselor, fenomenelor din istoria modernă.</p> <p>4.2. Determinarea relației cauză-efect dintr-o multitudine de evenimente sau procese istorice.</p> <p>4.3. Utilizarea relațiilor de cauzalitate în elaborarea comunicărilor orale și scrise.</p>	<p>PRINCIPATELE ROMÂNEȘTI/ ROMÂNIA ȘI TERITORIILE ROMÂNEȘTI AFLATE SUB DOMINAȚIE STRĂINĂ (1850-1914)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Viața social-economică și politică în România. - Războiul de independență a României. - Reformele țariste în Basarabia. - Mișcarea națională în Basarabia. - Mișcarea națională a românilor din Transilvania și Bucovina. 	<ul style="list-style-type: none"> -Exerciții de identificare a relațiilor de cauzalitate în evoluția evenimentelor/proceselor istorice; -Exerciții de clasificare pe domenii a cauzelor și consecințelor a evenimentelor/proceselor studiate; -Alcătuirea unui plan de idei, pornind de la informația furnizată de sursă; -Realizarea dezbaterilor, pornind de la vizionarea unor filme documentare sau artistice relevante tematicii studiate; -Elaborarea textelor argumentative în baza algoritmului propus, folosind termeni specifice și diferite surse istorice.
<p>5.1. Cercetarea obiectelor de patrimoniu din localitate și din țară.</p> <p>5.2. Caracterizarea factorilor care au determinat formarea conștiinței de neam în baza evenimentelor și proceselor istorice studiate.</p> <p>5.3. Valorificarea diversității etnice și culturale în proiecte de dezvoltare instituțională și locală prin din prisma trecutului istoric.</p>	<p>RELAȚIILE INTERNAȚIONALE (1850-1914)</p> <ul style="list-style-type: none"> -Evoluția problemei orientale. Problema orientală și Basarabia. -Formarea blocurilor politico-militare. -Politica externă a României. -Războaiele balcanice. <p>CULTURA ÎN PERIOADA MODERNĂ (1850-1914)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Știința și tehnica. Contribuția României la dezvoltarea științei și tehnicii. - Învățământul, literatura, muzica, arhitectura, arte. - Cultura în Vechiul Regat. - Cultura în Basarabia, Transilvania și Bucovina. 	<ul style="list-style-type: none"> -Alcătuirea unei agende de activitate pentru promovarea valorilor naționale și culturale; -Completarea piramidei valorilor personale și general-umane cu motivarea alegerii; -Exerciții de comparare a ideilor și valorilor umane, analizând două și mai multe surse; -Formularea concluziilor în baza argumentelor, opiniilor personale pe marginea evenimentelor studiate; -Realizarea unor reportaje despre obiectele de patrimoniu din localitatea natală; -Elaborarea mini-eseului pe baza unui plan de idei.
	<p>ACTIVITĂȚI DE ÎNVĂȚARE ÎN BAZĂ DE PROIECT (la alegere):</p> <ul style="list-style-type: none"> - Conferință: Personalități marcante din localitate (sat, oraș, raion, municipiu) din sec. al XIX - 	<p>PRODUSE RECOMANDATE:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Expoziție tematică: ”Istoria de lângă noi”; - Portofoliu de grup cu dovezi (imagini, foto, mărturii, documente etc.) care surprindă diversitatea socio-culturală la nivel local/național în epoca

	<p>începutul sec. al XX-lea</p> <ul style="list-style-type: none"> - Studiu: Impactul evenimentelor/ proceselor din epoca modernă asupra diversității etnice și culturale actuale din localitate - Cercetare: Monumente/ vestigii istorice din localitate ce reprezintă epoca modernă. 	<p>modernă;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Text argumentativ scris; - Poster/ afiș cu privire la respectarea drepturilor omului în perioada modernă; - Piramida valorilor umane din perspectiva personală; - Prezentare PPT/ Prezi la un subiect istoric studiat din epoca modernă.
<p>Notiuni: adunare ad-hoc, alianța politico-militară, capitalism, convenție, imperialism, independență, memorandum, mișcare națională, monarhie constituțională, monopol, națiune, partid politic, pașoptiștii, războiul civil, război național, secesiune, secularizare, tratat, unificare.</p>		
<p>Personalități: Alexandru Ion Cuza, Mihail Kogălniceanu, Carol I, Bogdan Petriceicu Hașdeu, Otto von Bismarck, Abraham Lincoln, regina Victoria, Alexi Mateevici, Alfred Nobel.</p>		
<p>LA SFÎRȘITUL CLASEI A VIII-a ELEVUL POATE:</p> <ul style="list-style-type: none"> - aplica termenii istorici în caracterizarea factorilor care au determinat formarea conștiinței de neam, demonstrând cultură istorică; - utiliza critic informațiile din diferite surse istorice în argumentarea opiniei proprii privind respectarea drepturilor naturale în societatea modernă; - analiza hărțile și reperele cronologice, argumentând continuitatea și schimbarea în istorie; - determina dintr-o multitudine de evenimente sau procese istorice relațiile de cauzalitate, integrându-le în comunicări orale și scrise; - valorificarea diversității etnice și culturale în proiecte de dezvoltare instituțională și locală prin din prisma trecutului istoric. 		

Clasa a IX-a
Istoria contemporană
(sec. al XX-lea – începutul sec. al XXI-lea)

Unități de competență	Unități de conținut	Activități și produse de învățare recomandate
<p>1.1. Determinarea termenilor-cheie ce caracterizează evenimente/ procese/ fenomene istorice din Epoca Contemporană.</p> <p>1.2. Operarea cu termeni istorici specifici Epocii Contemporane în elaborarea comunicărilor orale și scrise.</p> <p>1.3. Formularea aprecierilor, concluziilor privind evenimente/ fapte/ procese și fenomene istorice studiate.</p>	<p>PRIMUL RĂZBOI MONDIAL ȘI FORMAREA STATULUI NAȚIONAL ROMÂN</p> <ul style="list-style-type: none"> - Lumea la cumpăna sec. XIX-XX. Primul Război Mondial și urmările lui (1914-1918).* - România în Primul Război Mondial. - Mișcarea națională a românilor din Basarabia și teritoriile din stânga Nistrului (1917). - Formarea Statului Național Unitar Român. Recunoașterea Marii Uniri de la 1918. - Conferința de Pace de la Paris și Noua Ordine Internațională. 	<ul style="list-style-type: none"> - Exerciții de utilizare a termenilor istorici cunoscuți în situații noi de comunicare; - Exerciții de utilizare a tehnologiilor de informare și comunicare pentru obținerea surselor necesare rezolvării unei situații-problemă; - Formularea concluziilor argumentate; - Redactarea unui eseu în baza unui plan de idei; - Adoptarea dialogului critic și constructiv.
<p>2.1. Recunoașterea continuității și schimbării în istorie în baza reperelor cronologice și surselor cartografice.</p> <p>2.2. Interpretarea hărților istorice și geografice ce reflectă schimbările survenite ca urmare a evenimentelor politice sau militare.</p> <p>2.3. Încadrarea evenimentelor, proceselor și fenomenelor istoriei contemporane în contexte cronologice și de spațiu.</p>	<p>LUMEA ÎN PERIOADA INTERBELICĂ</p> <ul style="list-style-type: none"> - Statele Unite ale Americii. - Statele Europei de Vest (Marea Britanie, Franța, Germania, Italia, Spania). - Statele Europei Centrale și de Est.* - Rusia/Uniunea Sovietică. Extremul Orient.* - România în perioada interbelică. - Basarabia în cadrul României Mari (1918-1940). - RASSM (1924-1940) și politica expansionistă a URSS. - Cultura și știința în perioada interbelică. - Cultura românească în 1918-1940. <p>RELAȚIILE INTERNAȚIONALE ÎN PERIOADA INTERBELICĂ</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Determinarea limitelor cronologice ale evenimentelor, proceselor, fenomenelor istorice, stabilind în cadrul lor etapele și perioadele; - Identificarea schimbărilor survenite pe harta istorică; - Determinarea continuității, duratei și sincronizării evenimentelor, proceselor și fenomenelor istorice; - Compararea dinamicii schimbărilor teritoriale a unor state raportată la diferite evenimente istorice; - Corelarea evenimentelor, proceselor, fenomenelor istoriei naționale cu evenimentele, procesele, fenomenele istoriei universale; <p>Realizarea unei investigații asupra unor fapte/ procese istorice, din perspective multiple selectate pe criterii cronologice și spațiale</p>
<p>3.1. Recunoașterea și</p>	<p>- Alianțe și tratate politico-militare în perioada</p>	<p>- Exerciții de identificare a diferitelor puncte de vedere</p>

<p>acceptarea perspectivelor diferite asupra faptelor și proceselor istorice din Epoca Contemporană.</p> <p>3.2. Compararea informațiilor provenite din diferite surse în scopul stabilirii unor asemănări și deosebiri în abordarea problemelor din istoria contemporană.</p> <p>3.3. Aprecierea nivelului de manifestare a responsabilităților cetățenești în societatea contemporană.</p>	<p>interbelică.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Relațiile sovieto-române între 1918 și 1940. Pactul Ribbentrop-Molotov și consecințele lui pentru popoarele din Europa. - Pierderile teritoriale ale României în vara anului 1940. - Formarea RSSM și instaurarea regimului comunist. <p>AL DOILEA RĂZBOI MONDIAL</p> <ul style="list-style-type: none"> - Al Doilea Război Mondial. - România, Basarabia și Transnistria în anii celui de Al Doilea Război Mondial. - Crime de război. Holocaust.* - Consecințele celui de Al Doilea Război Mondial. <p>LUMEA POSTBELICĂ</p> <ul style="list-style-type: none"> - Relațiile internaționale în perioada (1945-1991). Constituirea și activitatea Organizației Națiunilor Unite - Statele Unite, Franța, Anglia, RFG, Italia, Japonia în perioada postbelică* - Uniunea Sovietică în perioada postbelică. - RSSM. Economie și societate (1944-1985) - Foametea, represiile și deportările staliniste în RSSM. 	<p>istorice asupra evenimentelor și determinarea contextului în care au fost făcute afirmațiile istorice (întrebările puse, sursele utilizate, perspectiva autorilor);</p> <ul style="list-style-type: none"> - Exerciții de formulare a întrebărilor relevante despre evenimentele relatate în documentele istorice, povestirile martorilor, scrisori, jurnale, artefacte, fotografii, hărți, lucrări de artă și arhitectură; - Alcătuirea unei baze de date digitale (surse, fotografii, înregistrări video și audio) portofoliu digital despre un subiect actual discutat; - Exerciții de comparare a surselor documentare despre personalități istorice, evenimente cu evenimente și personalități fictive pentru a deosebi adevărul de ficțiune. - Utilizarea instrumentelor de lucru/informare pentru înregistrarea referințelor bibliografice în vederea realizării unor comunicări tematice; - Realizarea unor reportaje despre acțiuni sau persoane contemporane cu evenimente istorice folosind resurse multimedia; - Exerciții de analiză a surselor prin care elevii deosebesc informația relevantă de cea irelevantă, esențială de întâmplătoare și informația ce poate fi verificată de cea ce nu poate fi verificată; - Aprecierea activității personalităților din diverse domenii.
<p>4.1. Distingerea cauzelor și consecințelor pe termen scurt și lung ale unui eveniment/fapt/proces istoric.</p> <p>4.2. Corelarea dintre cauze și consecințe de ordin economic, social și politic al evenimentelor/faptelor/proceselor din istoria contemporană.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Mișcarea anticomunistă în RSSM* - Statele comuniste din Europa de Est și Asia în perioada postbelică* - Regimul totalitar în România (1944-1989)* <p>LUMEA LA SFÂRȘITUL SECOLULUI AL XX-lea - ÎNCEPUTUL SECOLULUI XXI-lea.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Determinarea relațiilor de cauzalitate. - Clasificarea și sistematizarea faptelor istorice. - Caracterizarea evenimentelor istorice; - Interpretarea cauzelor și efectelor evenimentelor istorice. - Exerciții de identificare a caracteristicilor fizice și umane ale locurilor pe care le studiază și explică cum aceste trăsături formează aspectul unic al acestor locuri; - Exerciții de exprimare argumentată a unor opinii, puncte de vedere, convingeri referitoare la un fapt/proces/personaj istoric; - Analiza consecințelor pozitive/negative ale acțiunilor

<p>4.3. Susținerea argumentată a unui punct de vedere privind cauzele și efectele unui eveniment/ proces/ fenomen istoric din Epoca Contemporană</p>	<ul style="list-style-type: none"> -Criza sistemului totalitar și colapsul regimurilor comuniste în Europa Centrală și de Est.* -RSSM între 1985-1991. Proclamarea independenței Republicii Moldova -Războiul de pe Nistru -Republica Moldova la etapa actuală* -România în perioada postcomunistă* -Integrarea Europeană/ Uniunea Europeană la începutul mileniului III.* 	<p>cetățenilor/ guvernelor;</p> <ul style="list-style-type: none"> -Realizarea unor discuții în contradictoriu pe probleme sensibile și controversate; -Exerciții de interpretare a indicatorii de bază ai performanței economice și formularea analizelor cost-beneficiu ale problemelor economice și politice; -Activități de colectare, evaluare și utilizare a informației din mai multe surse primare și secundare în rezentări verbale și scrise.
<p>5.1. Evidențierea substratului istoric în opere de artă și folclor.</p> <p>5.2. Formularea argumentelor referitoare la subiecte care pun în valoare trecutul istoric al neamului în baza analizei rolului unor personalități marcante.</p> <p>5.3. Elaborarea proiectelor de conservare și promovare a obiectelor de patrimoniu local, național și universal.</p>	<p>CULTURA ȘI ȘTIINȚA ÎN PERIOADA POSTBELICĂ.</p> <ul style="list-style-type: none"> -Cultura și știința în RSSM (1944-1991) -Evoluția culturii în Republica Moldova - Monimente de patrimoniu național* -Cultura și știința universală în Epoca Contemporană -Monimente de patrimoniu universal* 	<ul style="list-style-type: none"> -Studierea materialelor tematice din mass-media despre cultura și valorile diferitor popoare; -Realizarea de investigații în rezultatul unor vizite tematice la diferite obiective de interes pentru înțelegerea diversității socio-culturale la nivel local, regional, național (lăcașe de cult, muzee etc.); -Utilizarea instrumentelor de lucru/informare (exemplu: dicționare, culegeri de documente, enciclopedii, media, memorii etc.) pentru emiterea de judecăți de valoare asupra contribuției personalităților/grupurilor în istorie; -Mini-interviuri cu persoane din școală, familie, societate de culturi diferite despre valorile familiei, localității, neamului, comunității umane etc.; -Realizarea de prezentări/proiecte care să promoveze anumite valori în funcție de realitățile locale; -Alcătuirea unor proiecte pentru dezvoltarea comunității locale/naționale valorificând diversitatea etnică, religioasă, culturală; -Realizarea planului unor investigații/cercetări. -Alcătuirea unor proiecte pentru protejarea valorilor culturale din comunitate. <p>Realizarea unui produs care ilustrează contribuția diferitelor civilizații la dezvoltarea patrimoniului cultural comun.</p>

<p>ACTIVITĂȚI DE ÎNVĂȚARE ÎN BAZĂ DE PROIECT (la alegere):</p> <ul style="list-style-type: none"> - Cercetare: Vestigii istorice în localitatea noastră - Interviu: Bogății spirituale ale neamului - Planul dezvoltării unei afaceri în comunitate - Dezbateri: Rolul femeii în viața publică din localitate (politică, economie, cultură, știință etc.) - Studiu: Victimele războiului în viața pașnică de după război <ul style="list-style-type: none"> - Personalități marcante din localitate - Analiza comparativă: Manipularea, propaganda și știrile false în lumea contemporană 	<p>PRODUSE RECOMANDATE:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Demers adresat autorităților pentru salvarea/conservarea unui obiect de patrimoniu. - Pliant de promovare a obiectelor de patrimoniu; - Ghid turistic cu referire la obiecte de patrimoniu din regiune/ localitate; - Traseu/ hartă turistică (tipărită sau format electronic) cu referire la obiectele de patrimoniu; - Produse de promovare a obiectelor de patrimoniu (filmulețe, podcasturi, spoturi publicitare, documentare, banere, discursuri, site-uri etc.). - Discurs cu referire la un subiect istoric de interes comunitar.
--	--

Noțiuni: autonomie, cenzură, colectivizare, comunism, conferință, constituție, cortină de fier, criză economică, cultul personalității, cultura de masă, democrație, dictatură, fascism, ideologie, Liga Națiunilor, miracol economic, nazism, Organizația Națiunilor Unite, pact, patrimoniu, politică de conciliere, război rece, regim democrat, regim totalitar, represiuni, revizionism, securitate colectivă, statu-quo, tratat, ultimatum.

Personalități: Constantin Brâncuși, Maria Bieșu, Carol II, Nicolae Ceaușescu, Maria Cebotari, Winston Churchill, Eugen Doga, Ferdinand I, Mihail Gorbaciov, Ion Inculeț, Nicolae Iorga; Emil Loteanu, Alexei Mateevici, Dumitru Matcovschi, Alexandru Moșanu, Alexandru Plămădeală, Franklin Delano Roosevelt, Iosif Stalin, Margaret Thacher, Nicolae Titulescu, Grigore Vieru, Mihai Volontir, Woodrow Wilson.

LA SFÎRȘITUL CLASEI A IX-A, ELEVUL POATE:

- utiliza limbajul istoric specific Epocii Contemporane în formularea aprecierilor, respectând cultura comunicării;
- încadra evenimentele, procesele și fenomenele din istoria contemporană în contexte cronologice și de spațiu, utilizându-le eficient în diverse situații de învățare și comunicare;
- aprecia nivelul de manifestare a responsabilităților cetățenești în societatea contemporană, demonstrând cultură civică;
- susține argumentat propriul punct de vedere privind cauzele și efectele unui eveniment/process /fenomen istoric din Epoca Contemporană, demonstrând înțelegerea complexității realităților sociale;
- elaborează proiecte de conservare și promovare a obiectelor de patrimoniu local, național și universal, valorificând trecutul istoric.

Notă: * Conținuturi curriculare ce nu vor fi evaluate la examenele de absolvire a ciclului gimnazial

V. REPERE METODOLOGICE DE PREDARE-ÎNVĂȚARE-EVALUARE

Curriculumul la *Istoria românilor și universală*, ediția 2019 răspunde exigențelor actuale de formare/ dezvoltare a competențelor specifice la disciplină, racordate la profilul absolventului. Competențele, care reprezintă un ansamblu structurat de cunoștințe, abilități și atitudini, se referă la delimitarea operațiilor intelectuale: a detecta, selecta, analiza și sintetiza date, informații sau relații. Capacitatea de a învăța, acționa și judeca constituie temelia competențelor specifice, elaborate pentru disciplina școlară *Istoria românilor și universală*.

Competențele specifice conțin un șir de cuvinte/ sintagme-cheie care trebuie să se regăsească în cadrul demersului didactic la disciplină: spațiu, timp, limbaj de specialitate, gândire critică și reflexivă, relații de cauzalitate, comportament civic raportat la valori general umane, diversitate socio-culturală, responsabilitate - instrumente intelectuale necesare elevului. Cadrul didactic va elabora proiectarea de lungă durată, în care va racorda activitățile de învățare la unitățile de competență pentru a forma competențele specifice disciplinei. Unitățile de conținut sunt mijloace de formare a unităților de competență și a competențelor specifice.

În funcție de aceste repere vor fi selectate strategii didactice, ținând cont de particularitățile de vârstă ale elevilor, intereselor, specificul grupului de elevi etc:

- *strategii euristice* (bazate pe jocul de rol, simularea, studiul de caz, analiza diverselor surse, învățarea bazată pe sarcini, învățarea problematizată, schimbul de opinii, competiții, dezbateri, discuții dirijate, conversație euristică, mozaic, turul galeriei, ghidul de învățare, interviul, sondajul, chestionarul etc.);

- *strategii algoritmice* (bazate pe exerciții de identificare, redactare individuală sau pe echipe a unor cronici, documente, discursuri orale etc.);

- *strategii mixte*, inductiv-deductive și deductiv-inductive (realizate prin elaborarea unui mic dicționar de termeni, alcătuirea unor portofolii, fișe de personaj etc.);

- *strategii algoritmice combinate cu strategii euristice* (realizate prin inițierea și derularea unor proiecte, implicarea elevilor în activități de voluntariat, de valorificare a monumentelor istorice la nivel național, regional sau local etc.).

În practica educațională, tot mai mult sunt utilizate noile tehnologii ale informației și comunicării (TIC), un imperativ al succesului în zilele noastre. Astfel vor fi dezvoltate elevilor și competențe digitale, precum: colectarea de informații, culegerea și procesarea datelor, utilizarea adecvată a resurselor Internet (site-uri informaționale de specialitate și de cultură generală, biblioteci electronice, oferte de e-learning), înregistrări audio și video etc.

Selectarea corectă a strategiilor didactice și integrarea noilor tehnologii informaționale (inclusiv Internetul) în procesul de predare-învățare a istoriei va favoriza procesul educațional. Profesorul și elevul sunt parteneri în acest proces, în care profesorul facilitează învățarea, încurajează elevul pentru a formula puncte de vedere proprii, colaborează cu elevul în realizarea demersului didactic: învățarea prin cooperare, învățarea în contexte formale și non-formale, transferul învățării etc.

Actuala ediție a curriculumului la *Istoria românilor și universală* oferă creativitate și libertate mai mare cadrului didactic, care are posibilități să introducă activități de sinteză, studii de caz, noi unități de conținut, cele fixate în Curriculum rămânând obligatorii. Activitățile de învățare recomandate pot fi adaptate nivelului clasei pentru eficientizarea demersului didactic și implicării active a elevilor în învățare pentru a stimula formarea/dezvoltarea de competențe.

În cadrul demersului didactic, unitățile de conținut din Curriculumul la disciplina *Istoria românilor și universală* sunt mijloace de formare/dezvoltare a unităților de competență/ competențelor

specifice, pot fi **dezvoltate și oferă:**

- abordare trans-disciplinară;
- structurare conform domeniilor de studiere a istoriei (economie, societate, politică, cultură);
- posibilitatea proiectării în funcție de particularitățile grupului de elevi;
- flexibilitate în: repartizarea numărului de ore în dependență de gradul de formare a unităților de competență; organizarea unităților de învățare;
- libertatea de a alege cele mai potrivite strategii de formare a unităților de competențe;
- posibilitatea de a alege activitățile de învățare bazate pe proiect în procesul studierii istoriei locale (la alegere din cele propuse în Curriculum sau la decizia profesorului în colaborare cu elevul);

Dimensiunea cantitativă a conținuturilor are în vedere numărul de ore rezervate disciplinei **Istoria românilor și universală** pentru fiecare clasă în planul-cadru, dar și abordat prin optica istoriei locale regionale/naționale spre istoria universală:

O componentă importantă a organizării și desfășurării procesului de învățare, axat pe formarea/dezvoltarea de competențe este abordarea **trans-disciplinară**, care presupune inter-conexiunea dintre: Istorie și Limba română, Limba străină, Geografie, Educație pentru societate/ Educație Civică, Dezvoltare personală, Educație muzicală, Artă plastică etc., dezvoltând competențe necesare în viața reală. Cadrele didactice definesc produse/ activități comune care presupun caracter integrator și utilitar și le realizează în baza subiectelor interdisciplinare comune. Drept exemple de activități comune pot fi: *festivalul popoarelor/etniilor, excursii cognitive, flashmob-uri, simularea unei vizite și primirea delegațiilor, simularea unei conferințe de presă, conferința elevilor, filmulețe realizate de elevi, expoziții de elemente vestimentare sau bucate tradiționale, expoziție de lucrări în comunitatea școlară și în afara ei etc.*

Prezentul curriculum promovează demersuri trans-disciplinare: aproximativ câte 2-3 ore la fiecare clasă, unde fiecare instituție de învățământ își poate alege succesiunea zilelor cu activități trans-disciplinare. La nivelul treptei liceale se va aproba planul de desfășurare a acestor activități, în funcție de potențialul/disponibilitatea colectivului profesoral și managementul timpului.

Evaluarea constituie parte componentă a procesului educațional la disciplină și, respectiv, a *Curriculumului la Istoria românilor și universală*. Curriculumul bazat pe competențe determină construcția unui model integrator al evaluării ce valorifică și corelează cunoștințele, deprinderile, capacitățile de aplicare a cunoștințelor, valorile și atitudinile elevilor. Evaluarea bazată pe competențe implică evaluarea formativă a cunoștințelor, abilităților și atitudinilor pe care elevul le transferă în rezolvarea problemelor concrete cu care se confruntă în diferite situații.

Procesul educațional bazat pe competențe prefigurează **competențele** ca **finalități** ale procesului educațional și ca **obiect** al evaluării. Competențele școlare dobândite de către elevi devin observabile și măsurabile. Astfel, evaluarea la disciplină este o activitate de **măsurare** și **apreciere** a măsurării. Măsurarea constituie operația prin care se asigură baza obiectivă a aprecierii, fiind considerată parte a demersului/ procesului didactic. Aprecierii corespunde emiterii unei judecăți în baza informațiilor culese prin măsurare, observare, analize, satbilind astfel valoarea rezultatelor școlare precum și a procesului de învățare.

Evaluarea centrată pe competențe include:

- Evaluarea competențelor – cheie;
- Evaluarea competențelor specifice la disciplină;
- Evaluarea unităților de competență la disciplină.

Evaluarea competențelor – cheie se raportează la modul de formare a competenței în timp și reprezintă rezultatele unui traseu de instruire (educațional), pus în evidență prin sistem de teste și instrumente succesive, a căror analiză sugerează modul în care a fost formată acea competență –cheia în timp. Pentru evaluarea competențelor –cheie este necesară asigurarea caracterului trans-disciplinar sau axat pe elemente reprezentative ale domeniilor de competențe – cheie.

Evaluarea competențelor specifice la disciplină se poate realiza pe parcursul secvențelor pentru care competențele specifice sunt asumate ca finalități. Instrumentele de evaluare aplicate sunt, de regulă; aceleași utilizate și în cadrul evaluării unităților de competență și au un raport de interdependență cu conținuturile curriculare stabilite de curriculum ca **Conținuturi de evaluat**. Evaluarea competențelor specifice la disciplină se realizează, de regulă, la finele ciclului de școlaritate în cadrul examenelor de certificare. Conținuturile curriculare marcate cu semnul (-*) în cadrul Compartimentul IV. **Unități de învățare** nu vor fi incluse în *Programa pentru examenul de absolvire a gimnaziului la disciplina Istoria românilor și universală*.

Evaluarea unităților de competență la disciplină reprezintă domeniul de interes principal al evaluării la disciplină și poate fi realizat, la decizia profesorului, la nivelul unor unități de timp sau unități de învățare,

Fiecare unitate de competență/ competență specifică din curriculum poate fi evaluată prin diferite tipuri de itemi (itemi obiectivi, itemi cu alegere duală, itemi cu alegere multiplă, itemi de tip perechi, itemi semiobiectivi, itemi de completare, întrebări de structurare, rezolvare de problemă, eseu) și instrumente de evaluare, descrise în *Ghidul de implementare a curriculumului*.

Strategiile de evaluare a competențelor presupun determinarea unui demers de concepere a evaluării realizate la clasa de elevi care implică o succesiune de componente: proiectarea, aplicarea/ implementarea, verificarea rezultatelor (la nivel de proces și produs), emiterea judecăților/recomandări. Instrumentele evaluării competențelor la istorie includ:

- Instrumente tradiționale: *proba scrisă, orală, practică prin test, chestionar, standardul și baremul;*
- Instrumente complementare: *fișe de observare, investigația, interviul;*
- Instrumente active: *lucrare practică, proiect, portofoliu, studiu de caz, jurnal reflexiv, hartă conceptuală.*

Obiectul evaluării îl constituie rezultatele școlare individuale ale copilului și se va compara cu propriile implicații, nivelul și interesele acestuia. În testele de evaluare a nivelului de formare a competențelor cadrul didactic va include itemi/sarcini cu grad diferit de complexitate, luând în considerație nivelul diferit de pregătire al elevilor.

Principiile evaluării nivelului de formare și dezvoltare a competențelor specifice la *Istoria românilor și uniersală* se axează pe:

- stimulează învățarea, formarea și dezvoltarea competențelor;
- se fundamentează pe obiective/finalități orientate spre formarea competențelor (ce va ști, ce va ști să facă, cum va fi elevul) la finele procesului educațional;
- implică utilizarea varietății de forme, metode și procedee în aprecierea rezultatelor elevilor;
- este un proces reglator, care determină calitatea activităților educaționale;
- trebuie să-i conducă pe elevi spre autoevaluare corectă și spre o îmbunătățire continuă a performanțelor obținute.

Tipurile și formele de evaluare sunt selectate și clasate în perechi distinctive:

- evaluarea rezultatelor - evaluarea bazată pe competențe;
- evaluarea unei norme minimale de competență - evaluarea competenței în curs de achiziție;

- evaluarea formativă - evaluarea sumativă;
- evaluarea directă - evaluarea indirectă;
- evaluarea performanței - evaluarea cunoștințelor;
- evaluarea bazată pe sarcini de învățare - evaluarea bazată pe proiecte;
- evaluarea reciprocă – autoevaluarea.

Într-un parcurs de învățare, în funcție de momentul unui act evaluativ, vor fi utilizate următoarele trei tipuri de evaluare: inițială (predictivă); formativă (continuă); sumativă (la sfârșitul fiecărei unități de învățare). Evaluarea inițială se realizează la începutul ciclului de învățământ/ anului școlar și vizează identificarea condițiilor în care elevii pot să se integreze optimal în activitatea de învățare. Evaluarea formativă se realizează pe întregul parcurs didactic și conține toate strategiile practicate de cadrul didactic la clasă. Evaluarea formativă va fi raportată la o unitate de competență sau câteva unități de competențe, care trebuie să asigure pregătirea elevilor pentru evaluarea sumativă la finele parcursului de învățare respectiv. Evaluarea sumativă se realizează la finele unității de învățare, având funcția de constatare a nivelului de formare a unităților de competențe și competențelor specifice. Detaliieri privind proiectarea numărului de evaluări sumative la disciplină, în funcție de clasă și profil se stabilesc prin *Reperete metodologice de organizare a procesului educațional la Istoria românilor și universală, aprobate de Ministerul Educației, Culturii și Cercetării*.

Cadrul didactic va selecta formele și strategiile de evaluare în funcție de particularitățile de vârstă și psiho-pedagogice ale elevilor, precum și condițiile în care se desfășoară procesul de învățare.

Cadrul didactic va selecta formele și strategiile de evaluare în funcție de particularitățile de vârstă și psiho-pedagogice ale elevilor, precum și condițiile în care se desfășoară procesul de învățare.

Evaluarea **Produsului școlar** vizează atât calitatea produsului, cât și calitatea activității elevului în procesul de elaborare a acestuia. Criteriile de evaluare a produselor vor fi prezentate elevilor în formă de realizări de succes, formulate în limbaj accesibil. Criteriile de succes pot fi formulate cu focalizare pe dimensiunea operațională și/sau pe cea atitudinală. Prezentul Curriculum promovează orientarea demersului evaluativ către stimularea autorefecției, autocontrolului și autoreglării.

Temele pentru acasă la *Istoria Românilor și Universală* vor respecta **Instrucțiunea metodică privind Managementul temelor pentru acasă** și se vor organiza sub forma:

- orală (lectură, redare argumentată) – sistematic;
- scrisă (exerciții de cunoaștere, aplicare, sinteză) – sistematic. Temele pentru acasă scrise vor fi alternate cu cele orale, inclusiv se recomandă vizionarea, la domiciliu, a emisiunilor cognitive, filmelor artistice și documentare. Cadrul didactic va monitoriza elementul de acces la aceste surse și durata produsului media, în așa măsură ca vizionarea acestuia să nu solicite un volum exagerat de timp prin indicarea concretă a timpului în minute.
- de investigare (excursii, vizite de studiu în muzee/arhive/instituții de stat, interviuri, proiecte, inclusiv digitale etc.) – la necesitate.

BIBLIOGRAFIE

1. Achiri, I. și alții, Evaluarea standardelor educaționale, Chișinău, 2009.
2. Bocoș M., Jucan D., Fundamentele pedagogiei: Teoria și metodologia curriculumului: repere și instrumente didactice pentru formarea profesorilor, Paralela 45, Pitești, 2017.
3. Bocoș M., Chiș V., Management curricular. Volumul I Repere teoretice și aplicative, Paralela 45, Pitești, 2013.
4. Bucun N., Pogolșa L. (coord.) Standarde de competență – instrument de realizare a politicilor educaționale, Chișinău 2010. 272 p.
5. Bucun N., Pogolșa L., Guțu V. ș. a. Modernizarea și implementarea curriculumului școlar din perspectiva școlii prietenoase copilului, IȘE, 2014
6. Cabac V. Trei fațete ale evaluării: estimarea, înțelegerea, verificarea, În Revista de teorie și practică educațională Didactica Pro, nr.5-6 (33-34), Chișinău 2005, p. 37-45.
7. Cadre Européen Commun de Référence pour les Langues: apprendre, enseigner, évaluer. Volume complémentaire avec de nouveaux descripteurs. Conseil de l'Europe, Février 2018.
8. Cadrul de Referință al Curriculumului național, aprobat prin ordinul Ministerului Educației, nr. 432 din 29 mai 2017.
9. Cadrul de Referință al Competențelor pentru o Cultură Democratică, Consiliul Europei, 2018.
10. Codul educației al Republicii Moldova, nr. 152 din 2014.
11. Curriculum școlar, Istoria, clasele V-XII. Chișinău: ME, 2010.
12. Competența interculturală. Auxiliar didactic, Pro Didactica, Chișinău, 2015.
13. Convenția cu privire la Drepturile Copilului (1989),
14. Dandara O., Autoevaluarea în contextul educațional, caracteristici și valențe formative, În Revista de teorie și practică educațională Didactica Pro, nr.5-6 (33-34), Chișinău 2005, p. 57-59.
15. Declarația Finală a celei de-a 25-a sesiuni a Conferinței Permanente a Miniștrilor Educației din cadrul Consiliului Europei, 2016.
16. Declarația Universală a Drepturilor Omului (1948).
17. Evaluarea curriculumului național în învățământul general. Studiu. Chișinău, MECC, IȘE, 2018.
18. Ghicov A., Pedagogia aplicativă a performanței, Chișinău, Pontos, 2012, 208p.
19. Guțu V. Evaluarea standardelor educaționale, Ghid metodologic, Chișinău, 2009, 15p.
20. Guțu V. Evaluarea curriculumului școlar, Ghid metodologic, Chișinău, 2009, 36p.
21. Landsheere de G., Evaluarea continuă a elevilor și examenele, EDP, București, 1975.
22. Petrescu, P.; Pop, V. Transdisciplinaritatea, o nouă abordare a situațiilor de învățare. Ghid pentru cadre didactice. București, EDP, 2007.
23. Provoacă diversitatea. Educație interculturală și rezolvare de conflict. EYE Moldova, 2012.
24. Popovici Borzea A., Integrarea curriculară și dezvoltarea capacităților cognitive, Polirom, București, 2017
25. Referențialul de evaluare și Instrumentele de evaluare aferente standardelor de eficiență a învățării la disciplina școlară Istoria românilor și universală, recomandat pentru aprobare prin decizia Consiliului Național pentru Curriculum, 2014.
26. Santiago P., Donaldson Graham, Herman Joan and Shewbridge Claire, OECD Reviews of Evaluation and Assessment in Education, 2011, 188p.
27. Standarde de eficiență a învățării, aprobate prin ordinul ME nr.1001 din 23 decembrie 2011.
28. Standardele de calitate pentru instituțiile de învățământ primar și secundar general din perspectiva școlii prietenoase copilului, aprobate prin ordinul ME nr.970 din 14 octombrie 2013.

29. Standardele de dotarea minimă a cabinetelor la disciplinele școlare în instituțiile de învățământ general, aprobate prin ordinul MECC nr.193 din 26 februarie 2019.
30. Strategia Moldova Digitală 2020, publicată: 08.11.2013 în Monitorul Oficial, Nr. 252-257, art. nr. 963.
31. Strategia de dezvoltare a educației pentru anii 2014-2020 „Educația 2020”, 2014.
32. Strategia intersectorială de dezvoltare a abilităților și competențelor parentale pentru anii 2016-2022, MECC, publicat: 07.10.2016 în Monitorul Oficial, Nr. 347-352, art. nr. 1198.
33. Tagliante C. L'évaluation et la Cadre europeen commun, CLE international, Paris, 2005, 207 p.
34. Toleranța și competența socială. Ghid metodic pentru formatori, Chișinău, 2006.
35. Vogler J. (coordonator). Evaluarea în învățământul preuniversitar. Iași, Polirom, 2000.